
THE PREPOSITIONS V AND U IN BULGARIAN (ON THE SUBJECT OF LANGUAGE DEVELOPMENT)

Stefka Petrova

Sofia University "St. Kliment Ohridsky", Sofia, Bulgaria
stvpetrova@abv.bg

Abstract: One of the relatively common mistakes in written Bulgarian is the misuse of the prepositions V and U, the disappearance of the distinction between them, and the generalization of their semantic similarity. This is manifested primarily in the replacement of the preposition B by U. The work analyzes fully or partially recorded examples with preposition B, and is divided into three groups: 1. Misuse; 2. Possibility for two uses; 3. Use of preposition B instead of other prepositions. The author envisages further validation of the use of preposition B instead of preposition U.

Keywords: Preposition; Use; Replacement; Error; Disappearance of the Distinction between B and U.

ПРЕДЛОЗИТЕ В И У В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК (КЪМ ВЪПРОСА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЕЗИКА)

Стефка Петрова

СУ „Св. Климент Охридски“, София, България

Резюме: Една от сравнително честите грешки в писмения български език е относително употребата на предлог В и предлог У, изчезване на различието между тях и генерализиране на приликата им в семантично отношение. Това се проявява преди всичко в замяната на предлог У с предлог В. В работата се анализират записани цялостно или частично примери с предлог В, като се разпределят в три групи: 1. Грешна употреба; 2. Възможност за двойка употреба; 3. Употреба на предлог В вместо други предлози. Авторката предвижда по-нататъшно утвърждаване на употребата на предлог В вместо предлог У.

Ключови думи: предлог, употреба, замяна, грешка, изчезване на различието между В и У

Една от сравнително честите грешки в писмения български език е относително употребата на предлог В и предлог У, изчезване на различието между тях и генерализиране на приликата им в семантично отношение. Това се проявява преди всичко в замяната на предлог У с предлог В. Тази замяна е налична и в устната разговорна реч, но нямам по-точни

наблюдения върху нея, затова тук ще се спра само на писмената практика.

Известно е, че предлозите са неизменяеми по форма непълнозначни, полисемантични, полифункционални и пр. по значение думи, т.е. те нямат свое собствено лексикално значение (Pashov, 1999: р. 246), а смисълът им се определя от контекста, от свързането им с пълнозначните думи, с което се изразяват синтактични отношения на зависимост между частите на изречението и словосъчетанието. И все пак всеки предлог, поради честота на употреба и по някои вътрешни и исторически закони и правила, се възприема от носителите на езика с определен вид значение, наричано общо (Stoyanov (ed.), 1983: р. 414), обобщено, генерализирано, основно и пр. Това важи най-вече за кратките, едносричните предлози. Така напр. за предлог В основното му значение е „във вътрешността на нещо“, за предлог ЗА – „предназначение за някого или нещо“, за предлог С – „съвместимост с някого/нещо“ и пр. Тук ще се спра само на два предлога – В и У, – разглеждайки ги в аспекта на развитие на българския език.

В ГСБКЕ, т. 2, където са представени най-детайлно предлозите, автор П. Асенова (Stoyanov (ed.), 1983: pp. 409-445), за предлог В са посочени 15 значения. Наред с предлог НА, ЗА, ДО и някои други, като носител на пространствени и темпорални значения предлог В е много стабилен.

За предлог У са посочени 3 основни значения: изразяване на близост, на състояние, положение или качество и на множество, свързано с някаква особеност. За първите две значения се сочи като задължително условие употребата на съществителни за лица, а при третото не се споменава за лица, но двата примера са от този вид: у жените и у мъжете. Със ситни букви е посочена неправилната употреба на предлог У вместо В (под влияние на западните говори) – у гората, у стаята, у петък, у осем часа (с. 445), т. е. замяната на В с У, а няма забележка към предлог В или У за неправилна замяна на У с В. Това навярно е пропуск, а не реална практика в писмената реч тогава – 80-те години на миналия век, когато е писана академичната граматика.

I. Наблюденията ми в писмената езикова ситуация

Според мен всички писатели и преводачи, чиито книги съм прочела през последните няколко години, допускат употреба на В вместо У в своите романи и преводи, макар и не повсеместно, но сравнително често. Започнах да отбелязвам тази грешка и събрах един малък корпус. Ето какви са заключенията ми от записаните примери.

1. Неправилна замяна на У с В.

По-голям брой, преобладаващи са случаите, когато В е употребен вместо У, т.е. налице е грешка според правилата на българската граматика. Във всички следващи примери е задължителна употребата на предлог У:

Лъвлейк посреща Гардиън в дома си; Лъвлейк посреща Гардиън У дома си;

...нищо провинциално в този човек; ...нищо провинциално У този човек;

... в момента в него бе останало малко от разумното начало; ... в момента У него бе останало малко от разумното начало;

...меланхолия, която се настани в момчетата; ...меланхолия, която се настани У момчетата;

Никога няма да открие в себе си тази сила; Никога няма да открие У себе си тази сила;

...каза той с достойнство, което бе възхитително в този гол, треперещ, пребит човек; ...възхитително У този човек;

Журналистиката изгражда в човека и интуиция...

Журналистиката изгражда У човека и интуиция...

Както се вижда от посочените примери, най-много са тези със замяна на У с В при свързване с местоимението в трето лице ед. ч. – в него, в 3 л. мн.ч. – в тях (и в другите лица) или със съществително собствено или нарицателно за човек. Това е естествено за художествената литература, болшинството от която е в трето лице. Напр.:

Нямаше такъв въпрос в него;

...предизвика в него кратко стенание;

...дано много хора оставят поета в тях да умре с отмирането на...;

...разпознах в тях...;

...изведнъж видя своето младо аз в Акино.

Интересен и показателен е фактът, че попаднах на употреба на двата предлога в изречения не само на една страница, а последователно в текста, в съседни изречения:

У баща ми се роди огнен кладенец;

В баща ми се раждаше нещо ново;

...пропаст, която се роди в него.

Третия пример може да възприемем (поне аз го възприемам така) като не толкова дразнеш, т.е. правилно употребен, ако е откъснат от конкретния текст. Същото положение срещаме при свързване на предлога с наречието вътре – вътре в него, в мен, вътре в себе си и вътре у него, вътре у мен, вътре у себе си. В-то от вътре изглежда оказва влияние на предлога.

2. Възможна употреба и на двата предлога

Когато се свързва с глагол, означаващ вмъкване, навлизане във вътрешност, в обект, според мен е възможна употреба и на двата предлога. Напр.:

...историята ще се забие в нас; ...историята ще се забие у нас;

...съмненията се просмукват в него като инфекция...;

...съмненията се просмукват у него като инфекция...;

...сякаш машината го всмука в себе си;

...сякаш машината го всмука у себе си;

Мъртва точка, която ще започне да се вкоренява в него;

Мъртва точка, която ще започне да се вкоренява у него.

Но тъй като при говорене, а и при писане, човек не мисли за подробности от типа на това дали става въпрос за навлизане във вътрешност или не, а се стреми да изрази точно същността на съобщението, може да прогнозираме с голям процент вероятност преминаването на такива случай към засега неправилната замяна, т.е. към генерализиране, фосилизиране и на тази употреба, на В вместо У.

3. Употреба на предлог В вместо други предлози.

Разширяването на употребата на предлог В е довело до появата му вместо други, най-често О, но така също и вместо С, КЪМ, ОТ и пр. или вместо директно, без предлог (при един друг напр.). Примери:

...погледна котарака, който гальовно се отъркваше в джинсите му; ...погледна котарака, който гальовно се отъркваше О джинсите му;

...търсеха напътствие в баща си; ...търсеха напътствие ОТ баща си;

...момичето и старата жена се притискаха една в друга;

...момичето и старата жена се притискаха една О/КЪМ/ъ друга;

Той усещаше като удар с юмрук всеки един, който попаднеше в него; Той усещаше като удар с юмрук всеки един, който попаднеше НА/ ВЪРХУ него.;

...те се натискаха един в друг; ...те се натискаха един О/ С/ КЪМ/ ъ друг;

...усещам пулса на океана в мен; ...усещам пулса на океана ВЪРХУ/ОКОЛО/У мен; Софи и Агата се зяпнаха една ъ друга.

Големината на корпуса ми е сравнително малък, защото случаите, където е възможна такава замяна, просто не са честотни в речта. Възможно е в цяла книга да не се срещне нито един случай с неправилно употребен предлог У или с неправилно употребен предлог В.

II. Причини за замяната

Според мен причината за замяна е и историческа, закономерна, и съвсем съвременна, неправилна.

1. Историческа причина наричам факта, че предлозите са наследство от най-старата епоха на езика – те са наследство от праславянски език (Georgiev, 1983: p. 56) и са морфологически неразчленими, което обуславя тяхното „запаметяване“, но не и „разбиране“, „обяснение“, „логичност“. Ще посоча само един пример за логичност при употреба на предлог В в испански език, срещу който в български имаме предлог С: *Viajo EN coche (bus, tren)* – Пътувам С кола (автобус, влак). Повече логика има в испански, защото ние пътуваме вътре в колата, а не съвместно, до колата.

2. Съвременната причина според мен е развитието на езика, промените, които настъпват в него с годините. Диалектната употреба на У вместо В сочи, че двата предлога са (или са били) близки, почти идентични по смисъл, но с течение на времето и по регионална,

диалектна употреба са се отдалечили, но тъй като В се е установил стабилно в езика и е придобил широка употреба, естествено е да се „вмъква“ и в още употреби, които „принадлежат“ на У. Главното условие за употреба на предлог У е да се свързва със съществително за лице. Ст. Георгиев конкретизира – свързва се „с определен кръг съществителни имена за дом и семейство или лице, като се съчетават признаци за място и притежание в едно значение“ (Georgiev, 1983: p. 66). Но днес, а и в художествената литература, много машини, предмети, явления и др. се олицетворяват, приписват им се човешки черти и става смесване, движение между одушевени и неодушевени предмети, при което и предлозите В и У започват да се колебаят и да променят своята природа и същност.

В „Граматика на българския книжовен език, фонетика и морфология“ от Ст. Стоянов, която беше основен учебник за студенти-филолози в продължение на десетилетия, има специално място за употреба на предлог У и на предлог В (Stoyanov, 1964: p. 425). Замяната на У с В е илюстрирана само с един пример – Книгата ти е у мене (не: в мене), но от изброените позиции на предлог У може да се направи изводът, че важи за всички посочени позиции. Проф. Стоянов посочва, че У се употребява и с местоимения, заместващи лица – у него, у нея, и не предмети, където е закономерна употребата на В – в него (в театъра), в нея (в операта). Като главен критерий за разграничаване на В и У при употреба М. Иванов, който също отбелязва смесването и заместването на У с В, сочи, че „предлог В означава вътре, вътрешност“ (Andreychin, Ivanov, and Popov, 1957: p. 131). И там с един пример се обръща внимание на неправилна замяна на У с В – аз ще дойда у вас (а не във вас).

III. Възможно решение на проблема

Отбелязаният случай е свидетелство за движение, разширение на употребата на предлог В и придобиването му на още едно значение. Чужденците, които обучавах на български език, въобще не се стараеха да разберат каква е разликата между двата предлога и избягваха употребата на У. По отношение на испански и английски той просто е „невъзможен“, непреводим, неговото значение се изразява по

лексикален път: у нас = в нашата къща; тетрадката ми е у Мария = *Mi cuaderno lo tiene María* (Моята тетрадка я има Мария, буквален превод на испанското изречение).

Според мен едва ли ще успеят учителите да внушат на децата да правят разграничението между В и У при съществителни и местоимения, още повече, че те просто не обръщат внимание на езика си (има и изключения, разбира се, деца със силен интерес към езика, но те не са много често). Най-удачно е да се примирим с разширяващата се, всъщност разширилата се вече употреба на В вместо У (след като я срещаме при писатели и преводачи) и да се допусне двояка употреба, а по-късно езикът сам ще реши въпроса (ако, разбира се, остане да съществува толкова дълго). Смяя да твърдя, че предлог В ще поеме функцията на предлог У, а самият той ще се окаже в периферията на езика, като казионализъм.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Andreychin, Lyubomir; Ivanov, Minko; Popov, Konstantin, (1957).** *Savremenen bulgarski ezik. Ch. II. Uchebnik za I i II kurs na uchitelските институти* (in Bulgarian). Publisher: Narodna prosveta, Sofia, Bulgaria, 1957 // [СБЕ 1957: Любомир Андрейчин, Минко Иванов, Константин Попов, Съвременен български език. Ч. II. Учебник за I и II курс на учителските институти. С., Народна просвета, 1957].
- Georgiev, Stanyo, (1983).** *Morfologiya na savremenniya bulgarski ezik (neizmenyaemi dumi)* (in Bulgarian). Publisher: Nauka i izkustvo, 1983, Sofia, Bulgaria. // [Георгиев 1983: Георгиев, Станьо, Морфология на съвременния български език (неизменяеми думи). С., Наука и изкуство, 1983].
- Pashov, Petar, (1999).** *Balgarska gramatika* (in Bulgarian). Publisher: Hermes, Sofia, Bulgaria, 1999 // [Пашов 1999: Пашов, Петър, Българска граматика. С., Хермес, 1999].
- Stoyanov, Stoyan, (1964).** *Gramatika na bulgarskiya knizhoven ezik. Fonetika i morfologiya* (in Bulgarian). Publisher: Nauka i izkustvo, Sofia, Bulgaria, 1964 // [Стоянов 1964: Стоянов, Стоян, Граматика на българския книжовен език. Фонетика и морфология. С., Наука и изкуство, 1964].
- Stoyanov, Stoyan (editor). (1983).** *Gramatika na savremenniya bulgarski knizhoven ezik. Volume 2: Morfologiya* (in Bulgarian). Publisher: BAS – Institute for Bulgarian Language, Sofia, Bulgaria, 1983, p. 1276 // [ГСБКЕ 2 1983: Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология. С., БАН, 1983].

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО: ОПАЗВАНЕ, ПРЕДСТАВЯНЕ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

CULTURAL AND
HISTORICAL
HERITAGE

PRESERVATION
PRESENTATION
DIGITIZATION

Съставители
Галина Богданова
Петко Ст. Петков

Editors
Galina Bogdanova
Petko St. Petkov

Материалите в сборника са обект на авторско право. Разрешава се безвъзмездното ползване на техни електронни/ хартиени копия само за лична употреба или обучение, при пълно цитиране на текущата страница и след писмена декларация от цитиращия за липса на търговски намерения. За копиране под друга форма, препубликуване или публикуване на сървъри се изисква писмено разрешение и/или заплащане.

This work is subject to copyright. Open and free of charge use of digital/hard copies of publications is granted only for personal or educational use, with full citation of the current page, and after written declaration of the quoting side for not-commercial intention. For any other reproducing types, re-publishing, photocopying, recording, or any other storage retrieval system/ server written permission and/or fee is required.

© Авторски колектив, 2020

© Authors` Group, 2020

Техническо редактори:
Николай Ноев
Калина Сотирова-Вълкова

Technical editors:
Nikolay Noev
Kalina Sotirova-Valkova

Научна поредица: том 6, брой 1 (8)/2020
Science series: vol. 6, issue 1 (8)/2020

www.math.bas.bg/vt/kin
ISSN: 2367-8038